

1863-1887

DET KONGELIGE NORSKE
VIDENSKABERS SELSKABS
SKRIFTER

1883

THRONDHJEM
INTERESSENTSKABETS BOGTRYKKERI

1884

DET KÖNIGLIGE NORSK

AIDENSKAVERETS SELSKAB

(Pl. 2)

1881

THRONEN

1871

1871

Indhold:

1. Bidrag til Kundskab om Thronhjemsfjordens Fauna V, ved V. Storm	Pag. 1
2. Meddelelser om Oldsagsamlingens Virksomhed i 1883 af K. Rygh	„ 49
3. Indberetning om en i Sommeren 1882 foretagen arkæologisk Undersøgelsesreise i søndre Hel- gelands Fogderi af K. Lossius	„ 55
4. Direktionens Aarsberetning for 1883	„ 85
5. Fundats for Bergmester Jens Henrik Winsnæs og Hustru Elisabeth Marie født Bernhofts Legat til det kgl. norske Videnskabers Selskab	„ 93

Inhalts:

1	Bezug zu Kundschaft von Thonsteinen	
2	Einige V. von V. 2000	1
3	Wahlkreis von Ostpreußen	1
4	1882 in K. 1882	1
5	Erhebung von 1. Sonntag 1882	1
6	astronomische Beobachtungen in 1882	1
7	geologische Karte von K. 1882	1
8	1882 in K. 1882	1
9	1882 in K. 1882	1
10	1882 in K. 1882	1
11	1882 in K. 1882	1
12	1882 in K. 1882	1
13	1882 in K. 1882	1
14	1882 in K. 1882	1
15	1882 in K. 1882	1
16	1882 in K. 1882	1
17	1882 in K. 1882	1
18	1882 in K. 1882	1
19	1882 in K. 1882	1
20	1882 in K. 1882	1
21	1882 in K. 1882	1
22	1882 in K. 1882	1
23	1882 in K. 1882	1
24	1882 in K. 1882	1
25	1882 in K. 1882	1
26	1882 in K. 1882	1
27	1882 in K. 1882	1
28	1882 in K. 1882	1
29	1882 in K. 1882	1
30	1882 in K. 1882	1
31	1882 in K. 1882	1
32	1882 in K. 1882	1
33	1882 in K. 1882	1
34	1882 in K. 1882	1
35	1882 in K. 1882	1
36	1882 in K. 1882	1
37	1882 in K. 1882	1
38	1882 in K. 1882	1
39	1882 in K. 1882	1
40	1882 in K. 1882	1
41	1882 in K. 1882	1
42	1882 in K. 1882	1
43	1882 in K. 1882	1
44	1882 in K. 1882	1
45	1882 in K. 1882	1
46	1882 in K. 1882	1
47	1882 in K. 1882	1
48	1882 in K. 1882	1
49	1882 in K. 1882	1
50	1882 in K. 1882	1
51	1882 in K. 1882	1
52	1882 in K. 1882	1
53	1882 in K. 1882	1
54	1882 in K. 1882	1
55	1882 in K. 1882	1
56	1882 in K. 1882	1
57	1882 in K. 1882	1
58	1882 in K. 1882	1
59	1882 in K. 1882	1
60	1882 in K. 1882	1
61	1882 in K. 1882	1
62	1882 in K. 1882	1
63	1882 in K. 1882	1
64	1882 in K. 1882	1
65	1882 in K. 1882	1
66	1882 in K. 1882	1
67	1882 in K. 1882	1
68	1882 in K. 1882	1
69	1882 in K. 1882	1
70	1882 in K. 1882	1
71	1882 in K. 1882	1
72	1882 in K. 1882	1
73	1882 in K. 1882	1
74	1882 in K. 1882	1
75	1882 in K. 1882	1
76	1882 in K. 1882	1
77	1882 in K. 1882	1
78	1882 in K. 1882	1
79	1882 in K. 1882	1
80	1882 in K. 1882	1
81	1882 in K. 1882	1
82	1882 in K. 1882	1
83	1882 in K. 1882	1
84	1882 in K. 1882	1
85	1882 in K. 1882	1
86	1882 in K. 1882	1
87	1882 in K. 1882	1
88	1882 in K. 1882	1
89	1882 in K. 1882	1
90	1882 in K. 1882	1
91	1882 in K. 1882	1
92	1882 in K. 1882	1
93	1882 in K. 1882	1
94	1882 in K. 1882	1
95	1882 in K. 1882	1
96	1882 in K. 1882	1
97	1882 in K. 1882	1
98	1882 in K. 1882	1
99	1882 in K. 1882	1
100	1882 in K. 1882	1

Direktionens Aarsberetning for 1883.

Til

Kongen!

Direktionen for det Kgl. norske Videnskabers Selskab giver sig herved den Ære at aflægge underdanigst Beretning om Selskabets Virksomhed i 1883.

Selskabets aarlige Fest høitideligholdtes paa Deres Majestæts høie Fødselsdag, den 21de Januar, i Kathedralskolens Festsal med et Foredrag af Direktionens Medlem Bonnevie „om en forandret Ordning af den høiere Pigeskole.“ Foredraget er udgivet som Brochure.

I Generalforsamling den 20de Februar besluttedes til naturhistoriske Undersøgelser anvendt:

Deres Majestæts Bidrag til Selskabet	Kr. 400.00
og af Selskabets Kasse	„ 400.00

Kr. 800.00

Dette Beløb har som Stipendium været tilstaaet Selskabets Konservator og er af ham blevet anvendt til fortsatte Undersøgelser dels med Bundskrabe dels med Trawl af Thronhjemsfjordens Fauna, især Dybvandsfauna og Indsamling af lavere Sødyr.

Angaaende disse Undersøgelser indberetter Konservatoren, at Resultaterne af dem vil blive specielt behandlede for hver enkelt Dyregruppe, efterhvert som tilstrækkeligt Materiale foreligger. I den forløbne Sommer havde han, foruden at fortsætte

Undersøgelsen om Fiskenes Forekomst, sat sig som speciel Op-gave at undersøge Anthozoeer, hvilke dog efter Konservatorens Meddelelse kræver fortsat Undersøgelse, hvorfor nedenfor kun vil blive nævnt nogle af de mærkeligste. De fleste af de af Konservatoren indsamlede Exemplarer fra Fjorden, der i et af Koren og Danielsen nylig udgivet Værk ere beskrevne som nye Arter, gjenfandtes i sidste Sommer, nogle endog meget hyppig, saasom: *Sarcophyton purpureum*, *Symphodium norvegicum*, som foruden paa Sabellarør ofte forekommer paa *Lima excavata*, *Clavularia Stormi*, *Clavularia borealis* og *Clavularia arctica*, hvilken sidste forhen kun var fundet i den arctiske Region, men ved Rødberg paa de større Dybder hyppig forekom i store Kolonier, bedækkende Sneglehuse og Koraller. Fremdeles kan nævnes *Kophobolomon Levckhardtii*, som af de nævnte Forskere efter et dem af Konservatoren sendt Exemplar er omtalt som ny for Norges Fauna, idet den af Konservator Storm og andre forhen under dette Navn omhandlede Art er K. Møbii. I Forbindelse hermed meddeler Konservatoren, at den af ham i Aarskriftet for 1881 foreløbig som staaende nær Slægten Spoggodes omtalte Form er saa enestaaende og mærkelig, at den har foranlediget ovennævnte Forfattere til for denne Art, som de benævne *Gondul mirabilis*, at opstille ikke blot en ny Familie, men endog en ny Sektion af Pennatulider.

Af sjeldnere Former, som forøvrigt fandtes sidste Sommer, nævner Konservatoren *Sergestes Meyeri*, hvoraf forhen kun et Par Exemplarer vare fundne hos os, og af Hydroider *Corymorpha uvifera*, som fandtes i Mængde paa Oculiner. Blandt Exemplarer, som forøvrigt ere indsamlede til Samlingens Komplettering og til Bytte med andre Samlinger, anfører han de saakaldte Søtræer med fuldstændigt udslagne Polyper, hvilke ere sjeldne i Museerne.

Til Reiser i arkæologisk Øiemed bevilgedes i ovennævnte Generalforsamling Kr. 400.00. Af dette Beløb er Halvdelen bleven benyttet af Oldsagsamlingens Bestyrer, der, foruden at han har foretaget nogle mindre Reiser, i Sommerens Løb har gjenneireist Egne af Fosen og endel af Indherred og derunder

indsamlet et temmelig betydeligt Antal af Oldsager. Ligeledes har Selskabet ydet Hr. Kapt. Ziegler Understøttelse til at foretage Reiser i Romsdalen. Som Udbytte af disse har han indsendt en Samling Oldsager.

Bibliotheket har som tidligere været aabent til Udlaan de 5 første Søgndage i Ugen fra Kl 12—2 samtidig med Læseværelset. Udlaansdagens Antal har været 203, i hvilke der er skeet 860 Udlaan, omfattende ca. 1400 Bind og Hefter. Laantagernes Antal har været 192. Til Thronhjems Athenæum har ligesom tidligere været udlaant endel Tidsskrifter til Udlæggelse i sammes Læseværelse. Bibliotheket er i Aarets Løb forøget med 393 Verker, deri indbefattet Tidsskrifter og Fortsættelsar. De enkelte Bind og Hefter udgjør ca. 810. Tilvæksten har efter Fag været omtrent følgende: Theologi 30 Verker, 38 Bind, Lovkyndighed 12—23, Medicin 14—38, Filosofi 2—2, Pædagogik 10—72, Matematik 12—23, Naturhistorie 45—84, Fysik og Kemi 14—27, Økonomi 28—65, Sprogvidenskab 13—18, underholdende Læsning 14—18, historiske Videnskaber 110—200, Literaturhistorie 14—39, lærde Selskabers Skrifter 58—135, Skrifter af blandet Indhold 16—33. Af disse Skrifter er ca. 160 indkomne ved Kjøb, Resten som Gave. — Manuskriptsamlingen er forøget med 7 Nr., hvoraf 3 Pergamentsbreve.

Oldsagsamlingen har haft en Tilvækst af 214 Nr. (Katalognr. 2927—3140), som fordeler sig saaledes paa de forskjellige Perioder: Paa Stenalderen kommer 38 Nr., paa Broncealderen 2 Nr., paa ældre Jernalder 12 Nr. i 6 Fund, paa yngre Jernalder 121 Nr. i 40 Fund, paa den kristelige Middelalder 19 Nr., paa Tiden efter Reformationen 19 Nr., medens nogle faa ere ubestemmelige. 103 Nr. ere indkomne som Gaver, Resten ved Kjøb. Forøvrigt henvises med Hensyn til Tilvæksten til Bestyrerens ovenfor indtagne Redegjørelse.

Om den Tilvækst, som den zoologiske Samling har faaet i 1883 indberetter Konservatoren, at da Samlingen, hvad de indenlandske Vertebrater og særlig de i Omegnen stationære Arter angaar, nu har Exemplarer af de fleste i deres forskjellige Dragter og Stadier, har selvfølgelig denne Afdelings Forøgelse været

ringe i de senere Aar, og det er kun sjældent og tilfældigt, at Exemplarer af særegen Interesse erholdes. Som indkommet i 1883 kan blandt Fuglene nævnes *Coccothraustes vulgaris*, der i det hele er sjælden hertilands og aldrig forhen er truffet nordenfjelds, men hvoraf et Exemplar blev fanget i Ørkeda-len og skjænket Samlingen af Hr. Proprietær Nissen. Fremdeles tilfældige Varieteter af *Bombycilla garrula* og *Tetras urogallus*. Forøvrigt er opstillet 12 Exemplarer af Fugle, hvoraf nogle ere udenlandske, saasom en Trappe (*Otis tarda*), *Anastomus metalligerus*, *Platalea leucorhodia* og *Ibis religiosa*. — Blandt Fiskene kan nævnes *Pagellus centrodontus*, som forhen ikke var fundet nordligere end Bergen, men hvoraf et Exemplar blev fanget ved Indløbet til Thronhjemsfjorden, og som saaledes bliver at tillægge den af Konservatoren i Selskabets Aarsskrift givne Oversigt over Fjordens Fiske; forøvrigt er udstoppet 7 Expl., der i Størrelse eller anden Henseende afvige fra det almindelige. Gjennem Hr. Konservator Collett er modtaget en større Samling Fiske, hovedsagelig fra Kristianiafjorden, som Bytte mod Arter fra Thronhjemsfjorden, samt Exemplarer, indsamlede paa den norske Nordhavsexpedition. — Af Pattedyr er i det sidste Aar kun udstoppet nogle udenlandske Arter, saasom en Vildren fra Spitsbergen, en Kænguruh, et Dovendyr (*Bradypus*) en Synthere o. fl. Disse udenlandske Arter saavel som Fuglene ere for en Del erholdte ved Bytte med norske Expl. Af zootomiske Præparater ere flere forfærdigede, af hvilke et Par Skeletter af større Pattedyr, saasom af en Hvidhval (*Delphinus leucas*), der er foræret Samlingen ved Hr. Konservator Schneider paa Tromsø. — Forøvrigt har de sædvanlige Arbeider til Samlingens Vedligeholdelse været foretagne; Inventariet er udvidet, og adskillig Omordning har fundet Sted paa Grund af enkelte Afdelingers Forølgelse; men for flere af disse er Pladsen allerede for knap.

Selskabets Mineralsamling er i Aarets Løb ikke uvæsentlig forøget. Fra 6 forskjellige Givere er indkommet nogle Specimina. Bergartssamlingen er bleven forøget med Haandstykker af Bergarter fra Merakerprofilet og andre thronhjemske Loka-

liteter. Ordningen og Katalogiseringen af Mineralsamlingen er fortsat, ligesom Ordningen af Bergartsamlingen er paabegyndt.

Ovennævnte Samlinger have, som tidligere, staaet aabne for Publikum 3 Timer ugl. og stadig havt et talrigt Besøg. Den zoologiske Samling benyttes desuden næsten daglig af Byens forskellige Skoler

Mynt og Medaillesamlingen er i 1883 forøget med 17 Medailler, 260 Mynter, 9 Jettens og 6 Pengesedler, ialt 292. Den hele Samling tæller nu ca. 9600 Nr. Indkjøbt er 6 Medailler, 33 Sølvmynter, 38 Kobbermynter og 5 Pengesedler. Ved Bytte mod 14 Dubletter af Mynter er erhvervet 4 Sølvmedailler og 1 større Sølvmynt. Fra søndre Throndhjems Amts Landhusholdningsselskab har Samlingen modtaget som Gave 2 Expl. (1 større og 1 mindre) af Selskabets Prisedaille i Sølv, præget i 1883 til Minde om Selskabets Femtiaars Jubilæum 1880. Resten er indkommet som Gave fra 37 forskellige Personer. Fortegnelse over de indkomne Gaver er ved hvert Halvaars Udgang indrykket i Byens Aviser.

Som omtalt i forrige Aarsberetning blev Vaaren 1882 22 Sølvmynter fra det 10de og Begyndelsen af det 11te Aarhundrede e. Kr fundne paa en Husmandsplads under Gaarden Sand i Værdalen. Dette Fund blev indløst af Myntsamlingen, og er en kort Beskrivelse over samme indtaget i det ved Slutningen af 1882 udkomne Aarsskrift for 1881. Paa samme Sted er af samme Mand, Husmand Andreas Sandsaunet, senere fundet 15 Sølvmynter, der ligeledes ere indløste af Myntsamlingen. Af disse er 1 kufisk, der ifølge Hr. Prof. I. P. Brochs velvillig meddelte Forklaring er en samanidisk Mynt og præget i Tidsrummet 908—932 e. Kr.; — 5 ere angelsaksiske af Kong Æthelred II eller fra hans Tidsalder og 9 tyske Mynter, samtlige fra sidste Halvdel af 10de eller Begyndelsen af 11te Aarhundrede. — En Del af det bevilgede Annuum er anvendt til Grundlæggelse af et Haandbibliothek for Samlingen. En ny Katalog over Samlingens Mynter fra Middelalderen er under Arbeide. Samlingen har i Regelen været aaben hver Onsdag og stadig været godt besøgt.

Det i 1883 udgivne Aarsskrift for 1882 har følgende Indhold:

1. Oplysninger til thronhjemske Gaardnavne af O. Rygh.
2. Merakerprofilet af Dr. Th. Kjerulf.
3. Nogle af Merakerprofilets Bergarter af Dr. Hans Reusch.
4. Direktionens Aarsberetning for 1882,
ialt ca. 10 Ark foruden Plancher.

I Aarsberetningen for 1881 er omtalt, at Bergmester I. H. Winsnæs havde skjænket Selskabet en Kapital af Kr. 16,000 mod, at deraf skulde svares 5% Rente, saa længe han eller hans Hustru levede. Af denne Kapital er der nu oprettet et Legat under Navn af Bergmester Jens Henrik Winsnæs og Hustru Elisabeth Marie født Bernhofts Legat, hvis Renter efter Giverens Ønske væsentlig, skulle anvendes til Undersøgelse af Bergforekomster i det nordenfjeldske Norge. Efter at Bergmester Winsnæs siden er afgaaet ved Døden, har hans gjenlevende Hustru oprettet en Fundats for dette Legat, hvilkøn ved høieste Resolution af 27de April 1883 har erholdt kgl. Stadfæstelse. Et Aftryk af Fundatsen er indtaget nedenfor.

I Generalforsamling den 12te Oktober afholdtes ifølge Selskabets Statuter Valg paa Præsens istedetfor Hr. Essendrop, der er fraflyttet Stedet, og to Medlemmer af Direktionen istedetfor medundertegnede Adjunkt Rygh og Skoledirektør Bonnevie, hvis Funktionstid var udløben. — Valget havde det Udfald, at til Præsens valgtes medundertegnede Rygh og til Medlemmer af Direktionen Skoledirektør Bonnevie og Overlærer C. W. Carstens. Af Direktionens Medlemmer ere Vicepræsens og Skoledirektør Bonnevie for Tiden fraværende som Medlem af det nu forsamlede Storting, hvorfor denne Beretning medundertegnes af de i deres Sted indvalgte midlertidige Medlemmer af Direktionen Brigadeintendant O. Krefting og Apotheker J. Brun.

Selskabets Formue ved Udgangen af 1883 udgjorde:

Hammers Legat i Panteobligationer	Kr.	75,138.00
Paulsens Do. Do.	„	17,809.00
Do. Do. i Statsobligationer	„	7,420.00
	Transp. Kr.	100,367.00

	Transp.	Kr.	100,367.00
Aas & Hustrues Do. i Panteobligationer	„		12,000.00
Hammers Legats Rentefond i Sparebanken	„		3,532.95
Paulsens Do. Do. Do.	„		1,170.97
Fondet af 1881	„		560.07
		Kr.	117,630.99

Aarets Indtægter og Udgifter vare i det væsentlige følgende:

Indtægt:

Hs. Maj. Kongens Bidrag	Kr.	400 00
Statskassens Do.	„	6,000.00
Kommunekassens Do.	„	2,000.00
Sparebankens Do.	„	1,888.00
Kontingent af 165 Medlemmer	„	660.00
Renter af Selskabets Obligationer	„	5,690.04
Udbytte af den Hjelmstj. Rosencroneske Stiftelse	„	1,529.98
Forpagtningsafgift af Selskabets Tomt	„	100.20
Refusion	„	2.39
Diverse Indtægter	„	12.37
Samlingernes Beholdninger fra 1882	„	378.05
	Kr.	18660.94

Udgift:

Lønninger	Kr.	6,312.00
Bibliotheket	„	1,962.21
Den zoologiske Samling	„	1,418.65
Oldsagssamlingen	„	231.04
Oldsagssamlingens Bibliothek	„	18.40
Mineralsamlingen	„	46.93
Myntsamlingen	„	140.94
Stipendier	„	1,100.00
Udgivelse af Skrifter	„	1,389.16
Renter tillagte Kapitalerne	„	1,450.18
Afdrag og Renter	„	2,307.06
	Transp. Kr.	16,376.57

	Transp.	Kr.	
Skatter og Grundafgifter	„	16,376.57	
Lys, Brænde og Renholdelse	„	682.07	
Arbejder ved Bygningen	„	382.10	
Tilfældige Udgifter	„	686.16	
		220.02	
		Kr.	18,346.92

Idet Selskabet ved sin undertegnede Direktion aflægger denne Beretning, beder det sig i Underdanighed bevaret i Deres Majestæts Bevaagenhed.

Throndhjem i Direktion for det Kongelige norske Videnskabers Selskab, Juni 1884.

K. Rygh.
Præs.

H. H. Petersen.

C. W. Carstens

O. Krefting.

Johan Brun.

I. Richter.